

GORANKA BLAGUS BARTOLEC

Sojevi i varijante koronavirusa – kako ih zapisivati?

Širenjem koronavirusa u svijetu, koje je započelo krajem 2019. i traje do danas, promjenama genoma nastali su novi sojevi osnovne vrste toga virusa. Ti su sojevi u medicini dobili nazive prema slovima grčkoga alfabeta, koji zamjenjuju zemljopisno područje, odnosno državu u kojoj se određeni soj razvio. Razvojem sojeva ili varijanata u pisanim izvorima pojavljuje se nekoliko različitih zapisa te se nameće pitanje kako pravilno pisati njihove nazive, ali i nazive sojeva drugih virusa čije su sastavnice slova grčkoga alfabeta. U hrvatskome standardnom jeziku prema pravopisnome pravilu riječi koje čine dvije sastavnice, od kojih je prva sastavnica naziv slova grčkoga alfabeta, *alfa*, *beta*, *gama*, *delta*, *lambda* itd., koji se ne sklanja, a druga sastavnica imenica, treba pisati kao polusloženice, pa se između prve i druge sastavnice umeće spojnica (npr. piše se *alfa-zraka*, *beta-čestica*, *gama-zračenje*, *delta-elektron*, *lambda-sonda*). U vezi s pisanjem sojeva i vrsta koronavirusa moguće je izdvojiti tri pravopisna problema:

1. Premda se u praksi nazivi sojeva koronavirusa često pišu bez spojnice, kao dvije riječi, *beta soj*, *delta soj* itd., u skladu s navedenom pravopisnom preporukom o pisanju polusloženica kao polusloženice pišu se i nazivi sojeva, pa je pravilno pisati *alfa-soj koronavirusa*, *beta-soj koronavirusa*, *delta-soj koronavirusa*, *gama-soj koronavirusa*, *lambda-soj koronavirusa* itd. U dnevnome tisku i mrežnim izvorima u sličnim se kontekstima, uz riječ *soj*, pojavljuju i riječi *varijanta* i *inačica*, za koje vrijedi isto pravilo – dolazi li uz njih naziv slova grčkoga alfabeta, između se umeće spojnica te umjesto npr. *delta varijanta* ili *delta inačica* treba pisati *delta-varijanta* ili *delta-inačica koronavirusa*.

2. Osnovni sojevi koronavirusa imaju podvrste. Nazivi tih vrsta, kako bi se razlikovali od osnovnoga soja, proširuju se riječju *plus*. Kad se osnovni naziv soja proširuje riječju *plus*, pravopisna je preporuka naziv soja pisati nesastavljeno, dakle sve riječi pisati posebno, bez spojnice, odnosno kao višerječnu svezu: *delta plus soj*, *delta plus varijanta*. Takav je zapis u skladu s pravopisnim pravilom da se složenice ili polusloženice koje se proširuju novom riječju pišu nesastavljeno (npr. *bruto domaći proizvod*, *bruto registarska tona*, *neto osobni dohodak*).

3. Osim opisnih, tj. višerječnih naziva koje čine polusloženica koja označava vrstu soja i imenica *koronavirus* u genitivu, u stručnoj medicinskoj nomenklaturi također je ustaljeno vrste virusa s obzirom na soj pisati kao višestruke složenice sastavljene od triju sastavnica (riječi ili osnova) koje se pišu kao jedna riječ (npr. *betapapilomavirus*). Takvi su zapisi podudarni s pisanjem drugih medicinskih složenica u čijem su sastavu tri sastavnice (riječi ili osnove), a katkad i više njih, npr. *acetilkolinesteraza* (vrsta enzima), *otorinolaringologija*, *deoksiribonukleinski*. U nekim takvim složenicama koje označavaju

medicinske pojmove kao prva sastavnica dolazi i naziv slova grčkoga alfabeta, npr. *betagalaktozidaza*, *gamaencefalografija*. U skladu s navedenim, iako nazive koji kao prvu sastavnicu sadržavaju naziv slova grčkoga alfabeta koji se ne sklanja treba pisati kao polusloženice, kad ti nazivi uključuju više od dvije sastavnice (riječi ili osnove), zbog praktičnosti i jednostavnosti, ali i ustaljenosti i sustavnosti u medicinskoj nomenklaturi, umjesto npr. višerječnice *delta koronavirus* ili polusloženice *delta-koronavirus* treba pisati složenicu *deltakoronavirus*.

NE	DA
delta soj Delta soj do kraja ljeta zavladat će Europom. soj delta Znanstvenici upozoravaju da soj delta u SAD-u zahvaća ponajprije necijepljene ljude. delta Delta nosi dvostruko veći rizik.	delta-soj Delta-soj do kraja ljeta zavladat će Europom. Znanstvenici upozoravaju da delta-soj u SAD-u zahvaća ponajprije necijepljene ljude. Delta-soj nosi dvostruko veći rizik.
delta varijanta Delta varijanta je najbrža, najžilavija i najimpresivnija verzija koronavirusa. varijanta delta Zabrinjavajuća varijanta delta, prisutna u 185 zemalja, zamijenila je ostale tri zabrinjavajuće varijante koronavirusa.	delta-varijanta Delta-varijanta je najbrža, najžilavija i najimpresivnija verzija koronavirusa. Zabrinjavajuća delta-varijanta, prisutna u 185 zemalja, zamijenila je ostale tri zabrinjavajuće varijante koronavirusa.

delta-plus soj Delta-plus soj koronavirusa označen je kao potencijalno zarazniji. soj delta plus Novi problem stvara soj delta-plus koji se također pojavio u Indiji, a proširio se izvan nje.	delta plus soj Delta plus soj koronavirusa označen je kao potencijalno zarazniji. Novi problem stvara soj delta plus koji se također pojavio u Indiji, a proširio se izvan nje.
varijanta delta-plus Varijanta delta-plus u Europi je prvi put zabilježena u ožujku 2021. varijanta delta plus Što je varijanta delta plus i što se dosad zna o ovoj mutaciji koronavirusa?	delta plus varijanta Delta plus varijanta u Europi je prvi put zabilježena u ožujku 2021. Što je delta plus varijanta i što se dosad zna o ovoj mutaciji koronavirusa?
delta koronavirus Izaziva li delta koronavirus kod djece teži oblik u odnosu na prijašnje varijante?	deltakoronavirus Izaziva li deltakoronavirus kod djece teži oblik u odnosu na prijašnje varijante?

Nakon delta-varijante iz Južnoafričke Republike proširila se još novija varijanta koronavirusa, u stručnoj medicinskoj nomenklaturi označena oznakom B.1.1.529. U široj uporabi za tu je varijantu uveden naziv *omikron*, također prema nazivu slova grčkoga alfabeta *o*. Osim jednorječnice *omikron*, koja se sklanja kao imenica muškoga roda (G *omikrona*, DL *omikronu*, I *omikronom*), npr. *Austrija je također prijavila prvi sumnjivi slučaj zaraze omikronom.*, u praksi se taj naziv upotrebljava uz imenice *soj, virus, inačica*. U skladu s pravopisnim pravilom da se riječi u kojima je prva sastavnica naziv slova grčkoga alfabeta koji se ne sklanja, a druga riječ imenica pišu kao polusloženice, i nazive sa sastavnicom *omikron* pravilno je zapisivati kao polusloženice, tj. umetanjem spojnice između naziva *omikron* i druge sastavnice: *omikron-soj, omikron-varijanta, omikron-inačica*.